

 lawyers for lawyers

‘Crisis van nu komt door misdrijven van toen’

— door **Trudeke Silleviss Smitt**

Alicia de los Ríos Merino uit Mexico verloor als baby haar moeder en eist nu als advocaat de waarheid.

Het gebeurde in 1978. Alicia de los Ríos Merino was nog maar een baby toen haar moeder werd opgepakt. Nooit kwam ze terug, nooit werd duidelijk wat er met haar was gebeurd.

Het leven van De los Ríos staat nog altijd in het teken van die verdwijning. Samen met haar advocaten doet ze er alles aan om opheldering te krijgen. Daarnaast is ze zelf advocaat in vijf andere zaken van gedwongen verdwijning en twee van buitengerechtelijke executies, allemaal van mensen die zich in hun tijd verzetten tegen de machthebbers.

‘Tot 2002 was het niet mogelijk om aangifte te doen,’ vertelt De los Ríos. ‘Niemand wilde dit soort zaken onderzoeken. In dat jaar werd een speciale commissie binnen het Openbaar Ministerie in het leven geroepen. We hebben toen meteen aangifte gedaan.’

STILTEPACT

Na vier jaar stopte de commissie er alweer mee, De los Ríos denkt vanwege een ‘stiltepact’ tussen degenen die verantwoordelijk of medeplichtig zijn en die

niet willen dat de waarheid aan het licht komt. De los Ríos: ‘Het algemeen Openbaar Ministerie moet zich er nu over buigen, maar dat schiet niet op. De rechtsstaat laat het nog steeds afweten.’

Ze heeft haar hoop gevestigd op een, mede met haar hulp, opgerichte waarheidscommissie, per decreet ingesteld door de huidige president in 2020. ‘Die commissie is overspoeld met duizenden zaken, maar we zien sindsdien wel vooruitgang in het achterhalen van wat er is gebeurd.’

Helpt daarbij dat ze ook historica is? ‘Enorm. Het is duidelijk dat je voor dit mensenrechtenwerk verschillende disciplines nodig hebt.’

In het geval van de moeder van De los Ríos hadden getuigen al verklaard dat ze haar op militaire bases hadden gezien. ‘Dankzij het presidentiële decreet mogen we nu die bases bezoeken. Heel belangrijk, want het

betekent erkenning dat die getuigenverklaringen niet zomaar praatjes zijn. Ook hebben we al zeven ontmoetingen gehad met ex-militairen en oud-medewerkers van de geheime dienst. Het meest waarschijnlijke scenario is dat ze mijn moeder hebben geëxecuteerd en haar lichaam vanuit een vliegtuig in zee hebben gooid.’

INSTINCT

Is er nog een sprankje hoop dat haar moeder in leven is? ‘Nee. Maar de waarheid moet op tafel komen. Voor mij persoonlijk is dat een soort instinct, ik wil weten wat er met mijn moeder is gebeurd. Maar ook voor de maatschappij is het belangrijk dat de stilte wordt doorbroken, dat er verantwoordelijkheid wordt genomen.’

Nog altijd zijn in Mexico gedwongen verdwijningen, vaak gepaard gaand met marteling en eindigend in moord. Tegenwoordig hebben de meeste te maken met drugshandel. De los Ríos: ‘Zowel de kartels als de staat maken zich er schuldig aan. Het is niet een strijd van één partij tegen een ander, het gebeurt in een algemene context van onveiligheid en instabiliteit.’

Volgens De los Ríos is deze realiteit terug te voeren op de staatsterreur uit de tijd dat haar moeder verdween. ‘Ik noem het de pedagogiek van de straffeloosheid, het is gewoon geworden. In andere landen in Latijns-Amerika zoals Chili en Argentinië is er na een periode van dictatuur een moment geweest waarop is gezegd: dit nooit weer. Dat moment hebben wij niet gehad. Pas als we de waarheid onder ogen zien, kunnen we verder met de democratisering van ons land.’

Op 14 juni kreeg Alicia de los Ríos Merino tijdens de International Fair Trial Day in Mexico de Ebru Tımtık Award uitgereikt. ‘Een heel emotioneel moment, ook omdat ook mijn eigen advocaten erbij waren met wie ik al twintig jaar samenwerk. Het is een erkenning voor iedereen die zich voor mensenrechten inzet.’

De tweede laureaat was advocaat en mensenrechten-activist Ana Yeli Pérez Garrido, die vooral geweld tegen vrouwen en genderongelijkheid bestrijdt.

Alicia de los Ríos Merino